

## ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

## ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

-обавезна садржина- свака рубрика мора бити попуњена

(сви подаци уписују се у одговарајућу рубрику, а назив и место рубрике не могу се мењати или изоставити)

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију : 22. јун 2018, Наставно - научно веће Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду</p> <p>2. Састав комисије са знаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <ul style="list-style-type: none"><li>- др Ненад Нинковић, доцент за ужу научну област Историја модерног доба, Филозофски факултет, Нови Сад, председник Комисије;</li><li>- др Харис Дајч, доцент за ужу научну област Општа историја новог века, Филозофски факултет, Београд, члан;</li><li>- др Владан Гавриловић, редовни професор за ужу научну област Историја модерног доба, Филозофски факултет, Нови Сад, ментор</li></ul>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Драгана, Милорад, Тираковић</p> <p>2. Датум рођења, општина, држава: 21. децембар 1976. Нови Сад, Нови Сад, Србија.</p> <p>3. Назив факултета, назив студијског програма дипломских академских студија – мастер и стечени стручни назив : Филозофски факултет Нови Сад, 2002, историја, професор историје; Нови Сад, Филозофски факултет, историја, дипломирани историчар-мастер из области историјских наука, дипломски рад: <i>Односи Русије и Србије у Првом светском рату до 1917.</i></p> <p>4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија : Филозофски факултет, Нови Сад, 20011. година, докторске студије историје</p> <p>5. Назив факултета, назив магистарске тезе, научна област и датум одбране:</p>

Одбрањен дипломски рад, признат као мастер рад

6. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука:  
дипломирани историчар-мастер из области историјских наука,

**III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ: *Трговина и занатство слободног краљевског града Новог Сада у XVIII веку***

**IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:**

Навести кратак садржај са назнаком броја страна, поглавља, слика, шема, графикона и сл.

Докторска дисертација се може поделити на две целине, општи део о трговини и занатству у југоисточној Европи, посебно на територији Хабзбуршке монархије и други, специфични, конкретан део, који се односи на трговину и занатство слободног краљевског града Новог Сада и његов настанак.

Дисертација обухвата 190 страница писаног текста, 4 странице прилога и 6 страница извора и литературе, што износи равно 200 страница компијутерског текста ћириличног писма.

Увод, од 1. до 10 странице нам пружа увид у постојеће изворе и литературу о овој теми, која је обрађивана само спорадично и сагледавана из појединих сегмената.

Прва глава назива Привреда Европе у 18. веку на страницама 10 до 15 је конципирана на тај начин да су у њој представљени основни појмови трговине и занатства и њихов утицај на промене културног и политичког живота у ширим географским оквирима. У оквиру ове главе налази се посебно поглавље назива Српски народ у европским привредним кретањима, између два царства, који је обрађен на страницама 15 - 31.

Друга глава са насловом Ратови Хабзбуршке монархије и Османског царства у 17. и 18. веку и њихов утицај на привреду, на страницама 31 - 45. нам пружа увид у привредне токове између Отоманске империје и Хабзбуршке монархије и побољшавање и јачање привредних активности између ове две силе.

Трећа глава Трговци Раци и трговинске компаније у 17. и 18. веку (стр.45-50) нас упућује да је трговина између два царства веома често била упућена на српске (рацке) трговце, који су се налазили са обе стране границе и били веома вични трговинским пословима.

Четврта и пета глава под називима Привреда Хабзбуршке монархије и Привреда Османског царства у 18 веку (стр. 40 - 69) се могу посматрати као једна целина, и у њима су обрађени трговински уговори који су интензивирали укупне привредне, а посебно трговинске односе између два царства у наведеном периоду.

Једну целину чине и следеће главе, шеста и седма, под називом Трговинс, градови и вашари као окоснице развоја привреде јужне Угарске у 17. и првим годинама 18 века и Настанак нових слободних краљевских градова (стр. 69- 79.)

У њима је обрађено питање настанка слободних краљевских градова и њихових привилегија кроз приказ угарског законодавства.

Осма глава назива Од Петроварадинског Шанца до Новог Сада садржи у себи и посебно поглавље назива Установљење слободног краљевског града Новог Сада (стр. 79 - 106). и односе се на историјски настанак и развој града, односно на настанак Петроварадинског Шанца као граничарске мале утврде, која је проглашењем за слободни краљевски град назива на српском Нови Сад, овим новим статусом, закорачила у нагли привредни и економски развој.

Девета глава дисертације носи назив Трговина слободног краљевског града Новог Сада до краја 18 века и она са десетом главом назива Занатство слободног краљевског града Новог Сада до краја 18 века (стр.106 - 173), чини једну целину, у којој су сагледавањем трговинских и занатских односа, настанком њихових цехова и посебним наглашеним правилима, приказани у потпуности економски односи у граду, који је својим статусом и омогућеном слободном трговином све више растао и у сваком погледу напредовао.

Последња, једанаеста глава дисертације назива Породице трговаца и занатлија Новог Сада (173 - 190) је посвета онима који су својим деловањем и радом оставили траг у прошлости града, а посебно његовом економском успону.

Закључак обима 4 странице (190 - 194) нам сумарно доноси резултате дисертације и подсећа не само на укупну важност трговине и занатства у југоисточној Европи тога доба, него и специфичности угарског законодавства и посебне институције слободног краљевског града, чијим је проглашењем ондашњи Петроварадински Шанац, потоњи Нови Сад кренуо у свој привредни и економски развитак, у коме су трговина и занатство имали одлучујућу улогу.

#### **V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:**

Осим тачног, хронолошки исправног историјског метода изношења релевантних чињеница и историјата укупних трговинско - занатлијских односа на тлу југоисточне Европе, посебно у односима између Хаббуршке монархије и Отоманске империје, изнетих у првом делу рада, дисертација се бави и доноси нове, дисертабилне резултате у погледу трговине и занатства на територији слободног краљевског града Новог Сада. У њему су се настанили становници различитих конфесија, које је везивао заједнички економски интерес, пре свега изражен у трговини и занатству. Даље истраживање је било посвећено појединачним цеховским (трговинским и занатлијским) удружењима на територији града, при чему су не само истражене постојеће, него и пронађене нове цеховске повеље, које употпуњују слику о важности трговине и занатства у граду, која се показала као одлучујући фактор за укупан привредно - економски раст Новог Сада. Такође, дисертација доноси новине (нове историјске податке) у оквиру постојећих трговинских и занатлијских породица у граду, а свако праћење (историјска забелешка) о било ком члану ових породица је изузетно

тежак и захтеван посао за период 18 века, што је докторанд успела да изнесе и на прави начин употпуни у оквиру своје дисертације.

**VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ**

1. *Генерална скупштина и конференција ICARUS-a, Познањ, Пољска, 6–8. јун 2011*, у: *Архивски анали*, година VI, број 6, Нови Сад 2011, 176–180.  
(М - 53)
2. *ICARUS – Међународни центар за архивска истраживања као шанса архива за упознавање и повезивање путем савремених технологија*, у: *Зборник радова са саветовања Зрењанин, 19–20. септембар 2011*, Друштво архивских радника Војводине, Нови Сад 2012, 80–83. (М - 44)
3. *Парламентарни избори и парламентарна криза у Грчкој*, у: *Политикон*, бр. 3, Нови Сад 2012, 99–107. (М - 53)
4. *Научна и архивистичка радионица: Истраживање у виртуелном простору: нове технологије у обради и презентацији изворне грађе у Србији*, у: *Архивски анали*, година VII, број 7, Нови Сад 2013, 213–221.  
(М - 53)
5. *Српски добровољачки корпус у Русији 1915–1917*, у: *Зборник радова са Међународне конференције Архив, медији и култура сећања у Првом светском рату*, Нови Сад 2014. (М - 44)
6. *Грци у Војводини 1945–1949*, у: *Годишњак Архива Града Новог Сад*, бр. 8, Нови Сад 2014. (М-53)
7. Предговор за књигу *Заповедништво утврђеног места Петроварадин – Нови Сад (1914–1915)*, Нови Сад 2014. (М - 42)
8. *Von Novi Sad nach Marchtrenk/From Novi Sad to Marchtrenk*, у: *Insights*, 1/2016, ICARUS, Vienna 2016, 25. (М - 14)
9. *Andrew Wheatcroft - the Habsburgs Embodying Empire*, *Култура полиса*, бр.16, Нови Сад 2011, 254–258. (М-51)

## **VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА**

Нови Сад је настао у подножју значајног гарнизонског средишта, Петроварадина, на левој обали реке Дунав, на основама насеља под именом Петроварадински шанац. Узајамна повезаност једног војничког насеља (комунитет) и слободног краљевског града једна је од његових специфичних карактеристика, која је утицала и на структуру привредне делатности, прилагођену потрошачима добара из шире околине. Сем тога, град Нови Сад налазио се на важном пловном путу, реци Дунав, привредној артерији која је повезивала готово све земље под хабзбуршком круном, што је допринело бржој трансмисији добара, људи и новца. За разлику од слободних краљевских градова у унутрашњости земаља угарске круне, Нови Сад се налазио близу државне границе са Османским царством, као и његовим најзначајнијим административним и привредним средиштем у том делу Европе, Београдом, са којим га је везивао управо пловни пут Дунавом. Захваљујући томе, трговина је добила велики замах, а учесници у њој били су поданици обе државе, који су постепено формирали разнолику етничку слику Новог Сада. Међу њима је било Мађара, Немаца, Јевреја, Срба поданика обе државе, Јермена, Грка, и у малом броју муслимана. И поред узајамних разлика, сви они имали су заједнички интерес, вођени идејом напретка заната, трговине и саобраћаја на том простору. Управо та национална разноликост а уједно економски просперитет и важност грана трговине и занатства представљају основни резултат истраживања а потврда да су трговци и занатлије, кроз своје цехове, према тачно утврђеним правилима, допринели економском просперитету града, је утемељени закључак ове дисертације.

## **VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА**

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Приказ и тумачење резултата истраживања у овој докторској дисертацији изведени су на адекватан начин, на основу добро постављених и образложених претпоставки, предмета и циљева истраживања. Посебан значај имају квалитативна и статистичка анализа историјских података о важности трговине и занатства за економски развој једног града. Правилно тумачење ових података и њихова анализа употпуњују наша сазнања о привредно - економским односима у слободном краљевском граду Новом Саду, а обилато коришћење релевантне архивске грађе са низом нових података, у потпуности оправдава ову тему и потврђује њену дисертабилност. Стога, Комисија даје позитивну оцену приказа и тумачења резултата истраживања који у потпуности задовољавају критеријуме једне докторске дисертације.

## IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме  
Докторска дисертација назива *Трговина и занатство слободног краљевског града Новог Сада у XVIII веку*, докторанда Драгане Ђираковић написана је у потпуности у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе  
Дисертација садржи све битне елементе неопходне у оваквој врсти рада.

3 По чему је дисертација оригиналан допринос науци  
Ова дисертација представља оригиналан допринос науци јер се на темељан начин бави проблемима који до сада нису довољно истражени у српској историографији. Такође она је спој историјских и економских дисциплина, којима припадају трговина и занатство, што јој пружа и одређени вид интердисциплинарности. Кандидат је путем хронолошке али и сумарне, а потом аналитичке методе показао општу структуру економских односа у југоисточној Европи тога доба, а посебно између два велика, дијаментрално супротна царства - Отоманске империје и Хабзбуршке монархије. Такође изнете су специфичности институције угарског законодавства и слободног краљевског града у њеном оквиру, а привилегије које је имао овај статус су умногоме подигле Петроварадински Шанац, односно Нови Сад и омогућиле му економску неприкосновеност и самосталност на јужним ободима угарског дела државе и поставиле га у ранг првих десет градова у Монархији. Акумулација капитала подстакла је припаднике различитих етничких заједница и конфесија на развој културне и просветне активности, која је укључивала изградњу цркава свих вероисповести, али и отварање школа. Под утицајем просветитељских идеја које до Новог Сада брзо стижу, те активности добијају на значају, да би пуну афирмацију доживеле у наредном, 19. столећу. Поред осталих, Нови Сад имао је посебну улогу у развоју српског грађанског слоја, заснованог на стеченом богатству од бављења трговином, и нешто мање занатима. За разлику од војног племства и официрског кора, српски грађански слој био је економски моћнији, са развијеном свешћу о неопходности отварања школа, помагања изградње или обнове цркава и манастира. Посебан допринос ове дисертације је и у томе што своје закључке темељи на резултатима самосталног емпиријског истраживања. постигнутог кроз релевантно тумачење архивске грађе, превасходно на латинском и немачком језику. Подаци у њој обрађени квалитативно и статистички што само додатно утврђује њену научну вредност.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања  
У овој дисертацији нису уочени недостаци који би битно утицали на резултате истраживања.

**X ПРЕДЛОГ:**

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

**Да се докторска дисертација *Трговина и занатство слободног краљевског града Новог Сада у XVIII веку*, докторанда Драгане Ћираковић прихвати, и кандидату одобри јавна одбрана докторске дисертације.**

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

.....  
др Ненад Нинковић, доцент за ужу научну област Историја модерног доба, Филозофски факултет, Нови Сад, председник Комисије

.....  
др Харис Дајч, доцент за ужу научну област Општа историја новог века, Филозофски факултет, Београд, члан

.....  
др Владан Гавриловић, редовни професор за ужу научну област Историја модерног доба, Филозофски факултет, Нови Сад, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.